

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 10

*Матеріали ІХ Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Становлення та розвиток української державності:
актуальні проблеми державного та регіонального управління
на сучасному етапі розвитку суспільства”,
м. Київ, МАУП, 14 листопада 2013 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2014

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 1 від 29.01.14)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ізнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
Ф. М. Медвідь, канд. філос. наук, проф.
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 10: Матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. “Становлення та розвиток української державності: актуальні проблеми державного та регіонального управління на сучасному етапі розвитку суспільства”, м. Київ, 14 листоп. 2013 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2014. — 414 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

громадянського суспільства в Україні	232	Ігнатенко А. В. Поняття управління фінансами банку в сучасних економічних дослідженнях: проблеми визначення та аналізу	277
Жабюк І. Я. Шляхи вдосконалення механізму управління та регулювання системи економічного захисту операцій торговельного підприємства в Україні	237	Карпова К. В. Стратегічне планування у сфері економічної безпеки вищого навчального закладу приватної форми власності	283
Левченко М. О., Левченко В. М. Рекомендації щодо управління та вдосконалення нормативно- правової бази забезпечення єдиної системи підготовки молоді в Україні до військової служби на контрактній основі	242	Колесник В. М. Напрями формування природно- ресурсного потенціалу країни	288
Левченко М. О. Стан та перспективи розвитку сфери туризму в Україні: управлінський аспект	247	Колодізева С. О. Науково-методичні підходи до визначення поняття організаційного забезпечення управління банківськими послугами	291
Доносо Варгас Дієго Хосе, Доносо Варгас Сантьяго Феліпе, Доносо Варгас Хавієр Національна безпека в умовах модернізації політичної системи України	255	Коноплястий Є. В. Тенденції формування стратегії управління екологічною системою (на прикладі м. Києва)	297
Бабіч Г. В. Підходи до впровадження світового досвіду боротьби з контрабандою в Україні на державному і місцевому рівнях	260	Курчина Т. О. Маніпулятивні технології на виборах в Україні в умовах модернізації політичної системи	303
Бодров А. В. Роль неурядових організацій в процесі становлення громадянського суспільства	262	Лісовська Ю. П. Адміністративно-правові засади управління інформаційною сферою	307
Гула С. Є., Гула О. А. Повноваження Міністерства економічного розвитку і торгівлі України у сфері державних закупівель	266	Малгожата М. Г., Гурина Т. І., Кокоріна А. І. Вчення Руссо про державу в умовах модернізації політичної системи України	310
Журавльов А. В. Державна охорона органів державної влади та посадових осіб як напрям правоохоронної діяльності	269	Медвідь А. М., Мельниченко Я. Б., Пришва О. М. Філософсько-правові ідеї часів Київської Русі і сучасна українська державна	316
Исмаилова Хураман Эльдар кызы Государственная политика в сфере формирования и развития толерантного общества	273	Медвідь А. М., Столітній М. М., Беселія А. Б. Співвідношення права і закону в сучасному державному будівництві	325
		Мишляєв Т. Ю. Вплив соціополітичних поділів на політичний розвиток суспільства	329

ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ СИСТЕМОЮ (НА ПРИКЛАДІ м. КИЄВА)

Становлення і розвиток української державності, вип. 10, с. 297–302

В природе нет ни воздаяний, ни наказаний, — а только последствия.

Роберт Ингерсолл

Засоби масової інформації останні роки минулого тисячоліття переповнили різного роду прогнозами та передбаченнями, серед яких зустрічалися дуже катастрофічні та похмурі. Багато з них ґрунтувалися на аналогії зі змінами, які відбувалися на переломі XIX та XX ст., коли й справді серія колоніальних та локальних війн переросла у перший загальносвітовий конфлікт, який забрав мільйони людських життів.

Наш час набагато оптимістичніший, проте й він небезпроблемний. Варто пам'ятати, що в XX ст. було чимало складних періодів: глобальних та швидких змін умов життя та характеру діяльності людства, збільшення його чисельності та можливостей. Це було також століття застережень, помилок, епоха соціально-доктринальних епідемій та передостаннє століття існування людства на Землі.

Але, напевно, істотною ознакою XX ст. стало створення серій смертельних загроз розвитку та існуванню, і як наслідок — нагромадження помилок у ставленні до навколишнього середовища, ігнору-

вання очевидних сигналів природи про непередбачуваність та шкідливість недалекоглядних дій.

Здійснимо аналіз існуючих підходів до розуміння стратегічного управління екологічною системою (на прикладі м. Києва).

Перш ніж приступити до розробки конкретних технологічних шляхів управління розвитком екологічно орієнтованої економіки міста, визначимо, що ми розглядаємо регіон одночасно і як елемент територіальної організації, і як елемент системи розселення, і як елемент соціальної організації суспільства, місце усіх сфер життєзабезпечення і життєдіяльності людини.

Як показують дослідження, у виробничому секторі та сфері послуг основним напрямом діяльності екологічних служб є розробка та впровадження екологічних нормативів, методик, стандартів, які мають давати обґрунтовану методично-нормативну базу для управління безпекою довкілля на ефективному та якісному рівні. Для успішного формування управління екологічною системою

питання програм екологічної безпеки слід розглядати системно. Ця система має охоплювати кілька підсистем: проводити науково-дослідні заходи у кожному окремому локальному об'єкті з метою створення конкретних екологічних методів та моделі — економічну, соціальну та природну. Насамперед у цьому напрямі необхідно визначити управління цією системою, а також управління рівновагою відокремлених систем.

Безумовно, характер і величина підсистем управління визначають конкретні методи і специфіку управління, хоча багато підходів принципів і технологій управління розвитком різних систем подібні. Для міста і районів міста необхідно розробляти стратегію розвитку, оцінювати негативні і позитивні фактори цього розвитку, здійснювати стратегічний контроль, проводити маркетингові дослідження [3].

Управління екологічною системою буде ефективним, якщо воно реалізується в руслі відповідної стратегії розвитку міста, яка поки не може повною мірою бути відображеною у науковій літературі. Коротко визначимо зміст і сутність терміна “екологічна система”. Екологічна система — це взаємопов'язана, єдина функціональна сукупність живих організмів і середовища їх проживання. Складовими екосистеми є біоценоз (сукупність живих організмів) і біотоп (місце їхнього існування, неживі компоненти).

Класифікація природних екосистем ґрунтується на ландшафтному підході. Ландшафт — природний географічний комплекс, у якому всі основні компоненти (рельєф, верхні

горизонти літосфери, клімат, води, ґрунт, рослинність, тваринний світ) перебувають у складній взаємодії, утворюючи однорідну за умовами розвитку єдину систему.

Незважаючи на те, що природна екосистема перебуває у стані рухомо-стабільної рівноваги, вона відчуває повільні, але й постійні зміни в часі, має послідовний характер, що стосуються передусім біоценозу.

Розвиток міста Києва як системи можна зобразити як комплексний процес змін його екологічної та просторової сфер, що призводить до якісних перетворень і, в остаточному підсумку, — до змін умов життя людини.

Розвиток міста повинен йти у напрямі захисту довкілля, що виявляється в збільшенні суспільного багатства, тобто всієї сукупності об'єктів і суб'єктів умов життєзабезпечення та життєдіяльності людини, і гармонійному розвитку на цій основі самої людини, природи, суспільства та виробництва.

Стратегія управління екологічною системою — це об'єктивний процес, що відбувається під впливом історичних, географічних, ресурсних, демографічних та інших факторів. Водночас формування стратегії управління системою — це суб'єктивний процес, що відбувається під впливом управлінських заходів, насамперед з боку міської та районних адміністрацій.

Зміст впливу на екологічну систему різниться, і ця відмінність обумовлена не тільки вихідним рівнем розвитку окремих районів міста, а й особливостями кожного з них — виробничою структурою, географічним

положенням, виробничою спеціалізацією тощо. Власну специфіку мають великі райони за рахунок території, чисельності, обсягу виробництва та ролі у розвитку міста в цілому.

Формування стратегії управління екологічною системою включає такі компоненти: створення політичних, культурних та економічних умов, необхідних для здійснення структурної інституціональної трансформації суспільства; дії, спрямовані на ефективні шляхи поширення результатів технічного прогресу на широкі верстви населення; координація процесів прийняття рішень по трансформації екологізації районів та міста.

Окремого дослідження щодо формування стратегічного управління екологічною системою потребує врахування сучасних тенденцій розвитку суспільства, а також специфічних умов їх розвитку. Зокрема, у нових умовах світового розвитку потребують нового осмислення такі фактори підвищення ефективності управління екологічною системою: інституціональні перетворення, районна структурна політика, залучення іноземного та вітчизняного капіталу, реструктуризація та реформування підприємств, збільшення здатності населення сприймати і генерувати нововведення.

Для дослідження проблеми екологічної орієнтації стратегії розвитку необхідно уточнити взаємозв'язки поняття “екологія” та “економіка”.

Екологія (від грецьк. *οἶκος* — будинок, дім; *λογος* — наука) — наукова дисципліна, один з розділів біології, який досліджує взаємовідносини між біотичними та соціальними цілісностями та їхнім довкіллям [6].

Економіка, або економічні науки (від давньогрецьк. *οἶκος*, *oikos* — дім та *νόμος* — закон), комплекс суспільних наукових дисциплін про господарство, а саме — про організацію та управління матеріальним виробництвом, ефективне використання ресурсів, розподіл, обмін, збут і споживання товарів та послуг [1].

Сучасне управління передбачає виокремлення стратегічних і тактичних завдань. Стратегія визначає перспективу розвитку міста як системи відповідно до зміни зовнішнього середовища, що виявляється в його конкурентній позиції, структурі, системі цінностей, в особливостях мотивації і контролю персоналу управління містом.

Стратегія управління екологічною системою має розроблятися під безпосереднім керівництвом представницьких і виконавчих органів влади, а її реалізація передбачає участь співробітників усіх рівнів районного і муніципального управління. Стратегічний план екологізації повинен бути, з одного боку, цілісним, з другого — гнучким, що допускає корекцію відповідно до змін внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування муніципального та районного співтовариства.

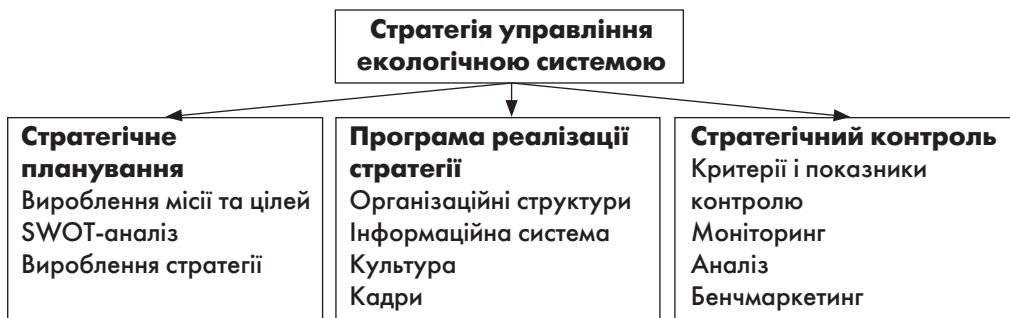
У дореформений період стратегія розглядається як результат довгострокового планування, як дещо усталене та зафіксоване. Останнім часом серед фахівців стратегічного планування переважає нове розуміння стратегії, як поєднання раціонального вироблення стратегії і надзвичайної стратегії, обумовленої передусім шаблонами та моделями у потоці рішень і дій. Такий підхід до

визначення стратегії обумовлений високим ступенем мінливості сучасного міста — майбутнє непередбачене, визначеності немає ні в чому, цілі постійно змінюються, як і зовнішні умови. Тому стратегія повинна вибудовуватись таким чином, щоб була можливість її коригувати у ході виконання. У стратегічному менеджменті успіх залежить не в передбаченні майбутнього, а в створенні організації щодо процвітання у непередбачуваному майбутньому. Тому навіть не цілком чітке, але зрозуміле загальне спрямування можна втілити в тактичних програмах і кроках, що сприяють більш ефективному розвитку захисту навколишнього середовища (див. рис.).

Стратегія управління екологічною системою може включати такі складові: стратегічне планування, програму реалізації стратегії, стратегічний контроль [2].

Стратегічне планування — це процес обґрунтування основних цілей і напрямів розвитку екологічної системи шляхом використання наявних переваг і створення нових, а також використання усіх факторів розвитку. На жаль, стратегічне планування не одержало широкого застосування у програмах захисту довкілля. Однак

останнім часом стратегічне планування все більше використовується в практиці роботи зарубіжних держав, де основні елементи стратегії країн, регіонів та міст збігаються. Тому ефективним стає застосування стратегічного планування в управлінні, оскільки метою стратегічного планування є довгострокове забезпечення результативності функціонування й освоєння його нових можливостей. Для цього насамперед необхідно у повному обсязі враховувати зміни навколишнього середовища, які являють собою потенційну загрозу і майбутні можливості для гармонійного існування людини та природного осередку. Стратегічний план спрямований на передбачення перспективи, підтримання відповідності між цілями та можливостями, адаптацію до зовнішнього середовища, оптимальний розподіл ресурсів. Перспективні плани містять техніко-економічні розрахунки можливостей, напрями розвитку з урахуванням впровадження інноваційних технологій, раціонального використання ресурсів. Поточне планування передбачає визначення й обґрунтування конкретних напрямів діяльності, джерел фінансування, очікуваних результатів на певний період [4].

Складові стратегії управління екологічною системою

Стратегічне планування як процес та явище передбачення майбутнього та підготовки до майбутнього визначається як інтегрально-диференціальний підготовчий процес, узгодження та прийняття рішень певного типу, як формулювання цілей та визначення дієвих шляхів їх досягнення. Слід зауважити, що стратегічне планування — це адаптивний процес, за допомогою якого здійснюється регулярна розробка та коригування системи досить формальних планів, перегляд змісту заходів щодо їх виконання на основі безперервного контролю та оцінки змін, що відбуваються всередині та зовні системи. Стратегічне планування включає систему коротко-, середньо- та довгострокових планів, однак головний змістовний акцент робиться на довгострокові цілі та стратегії його досягнення.

У містах багатьох країн застосовується стратегічне планування, що дає змогу визначити шляхи, яких місто буде дотримуватися в процесі планування простору, інфраструктури, програм розвитку з орієнтацією на захист навколишнього середовища. Стратегічне планування стало необхідною частиною міського управління, оскільки міста все частіше стикаються з проблемою невизначеності у майбутньому [5]. Сьогодення, яке характеризується швидкозмінними технологіями, глобальною та регіональною орієнтацією промислового інвестування і зростаючою конкуренцією за продуктивні інвестиції вимагає від міста вміння адаптувати свою діяльність по плануванню і формуванню політики щодо збереження екологічної

системи, аби ефективно реагувати на зміну умов.

Для міста Києва стратегічне планування є необхідним, оскільки в результаті руйнування централізованого планування утворився інформаційний, аналітичний і політичний вакуум щодо збереження навколишнього середовища.

Варто зазначити, що стратегічне планування при відповідній адаптації застосовне до планування розвитку будь-якої територіальної одиниці, в тому числі країни. З огляду на це, формування стратегії комплексного управління системою має такі характерні ознаки:

- на відміну від довгострокового екстраполяційного планування, за якого прогноз розробляється кожною функціональною підсистемою, стратегічне планування ґрунтується на принципово новому підході до прогнозування стану навколишнього середовища — виділення стратегічних зон господарювання та стратегічних господарських центрів;
- важливою ознакою стратегічного планування є аналіз як зовнішнього середовища, так і внутрішніх можливостей забезпечення його якісного стабільного утримання;
- методика стратегічного планування передбачає розробку багатоваріативної стратегії.

Кожен з варіантів зорієнтований на комплексний розвиток екологічної системи міста залежно від стану навколишнього середовища. У цьому сенсі розробляється декілька стратегічно спрямованих альтернатив з урахуванням можливих ситуацій у майбутньому.

Підбиваючи підсумки, слід відмітити, що місія формулює загальні положення і принципи, які визначають основну мету формування стратегії управління екологічною системою. Стратегія управління екологічною системою — це система взаємозалежних рішень та положень, що визначають пріоритетні напрями дій по реалізації місії міста, а цілі визначають кінцеві й проміжні стани у реалізації її стратегії.

Література

1. Шимків А. Англо-український тлумачний словник економічної лексики. — К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2004.
2. Веклич О. Формування економічного механізму сталого розвитку України // Вісник НАН України. — 2000. — № 2. — С. 3–15.
3. Дей Д. Стратегический маркетинг. — М.: ЭКСМО-Пресс, 2002. — 640 с.
4. Идрисов А. Б., Картышев С. В., Постников А. В. Стратегическое планирование и анализ эффективности инвестиций. — М.: Информ.-изд. дом “Филинь”, 1997. — 272 с.
5. Кох Р. Стратегия. Как создать и использовать эффективную стратегию. — СПб.: Питер, 2003. — 320 с.
6. Тлумачний словник із сільськогосподарської екології / Укладачі: Л. Л. Товажнянський, Г. І. Гринь, А. А. Лісняк та ін. — Х.: НТУ “ХПІ”, 2009. — 220 с.